

# Erkeklerin Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet Uygulamasına Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi

## Investigating the Factors Affecting Man's Physical Violence to Women

Sedat AKKUŞ\*  
Şeyda YILDIRIM\*\*

### Öz

Bu araştırmada kadına fiziksel şiddet uygulamış ve uygulamamış erkeklerin toplumsal cinsiyet tutumları ile şiddet uygulamaları arasındaki ilişkinin ve şiddet uygulamaya etki eden diğer faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma Merkezefendi Devlet Hastanesi'nde çalışan erkek personel ile hastaneye başvuran erkek hastalarla yapılmıştır. Toplamda 386 erkek ile yapılmış nicel ve genel tarama modeline (tekil ve ilişkisel) dayalı bir araştırmadır. Araştırmada katılımcılara ilişkin sosyo-demografik bilgiler, çocukluk çağı yetiştirilme şekli, kötü alışkanlıklar, kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet tutumlarına ilişkin sorular sorulmuştur. Araştırma verileri yüz yüze, anket yoluyla toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesi SPSS 21.0 ile yapılmıştır. Verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle Mann Whitney U, Kruskal Wallis H ve Ki-Kare( $\chi^2$ ), testlerinden faydalanarak yapılmıştır. Erkeklerin %13,7'si kadına fiziksel şiddet uygulamıştır. Kadına fiziksel şiddet uygulamış erkekler diğer erkeklere göre toplumsal cinsiyet konusunda daha eşitsiz tutum sergilemişlerdir. Eşin eğitim düzeyi, eşin çalışması, çocuk sayısı ve evlenme şekli gibi faktörlerin kadına şiddet uygulama üzerinde etkili değişkenler olduğu görülmüştür. Toplumsal cinsiyet tutumu kadına fiziksel şiddet uygulama üzerinde etkilidir. Bu nedenle kadına yönelik fiziksel şiddetin azalması için erkeklerin daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumu benimsemesi gerekmektedir. Bundan dolayı şiddetle mücadelede toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda toplumda farkındalık yaratılmasını sağlayıcı çalışmalara ağırlık verilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Araştırma kadına yönelik şiddetin sadece kadınlarla değil aynı zamanda erkeklerle de çalışılması gerekliliği hakkında destekleyici bilgiler sunmaktadır. Bu durum araştırmanın hem alanyazındaki eksikliğe dikkat çekmesi hem de kadına yönelik şiddetin çözümü için daha bütüncül bir perspektif kazandırması açısından önem taşımaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Erkeklik, Toplumsal Cinsiyet, Kadına Karşı Fiziksel Şiddet

### Abstract

The aim of this research is to examine the relationship between gender attitude of men who have/have not resorted to physical violence against women and the uses of violence, and to examine the other factors having affect on violence. The research is based on quantitative and general scanning model (singular and relational) conducted on 386 men. The questions regarding socio-demographic status of the attendants, the way they were brought up in childhood, their bad habits, their attitude on violence against women and gender were directed to the attendants. Research data has been collected through face to face survey. Assessment of the data has been carried out with SPSS 21.0. The research has been conducted by benefiting from the Chi-Square ( $\chi^2$ ), Mann Whitney U and Kruskal Wallis H tests as the collected data do not exhibit normal distribution. According to the survey 13,7 % of men used violence to women. The men who used violence to women showed less fair attitude than the others. It is observed that the factors such as the education level of the partner, employment of the partner, number of children and the way of marriage are the effective variables on violence against women. Gender attitude is effective on violence against women. Therefore, it is necessary for the men to adopt more equalitarian gender attitude for the reduction of violence against women. Thus, in terms of combating violence, it is revealed how significant it is to give more focus on studies which raise awareness in society on gender equality. The research provides supporting information on the point that the study of violence against women should also be worked with men besides women. This carries importance in terms of drawing attention to the deficiency in the literature and to give a more integrated point of view to solve the violence against women.

**Keywords:** Masculinity, Gender, Physical Violence Against Women

### Giriş

İnsanlık tarihinin ilk gününden bu yana insanların, çeşitli yıkıcı güçler nedeniyle hayatlarını kaybettikleri ya da hak etmedikleri şekilde, insanca yaşam koşullarından mahrum kaldıkları görülmüştür. Depremler, seller, soğuklar, sıcaklar, fırtınalar gibi doğal güçler elbette

\* Sosyal Hizmet Uzmanı, Merkezefendi Devlet hastanesi Çocuk İzleme Merkezi, [sedatakkus.shu@gmail.com](mailto:sedatakkus.shu@gmail.com).

\*\* Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, [yildirim.seyda@gmail.com](mailto:yildirim.seyda@gmail.com).

çok sayıda insanın ölümüne neden olmakta ve bununla kalmayıp yaşam koşullarını da güçleştirmektedir. Ancak dünyada doğal afetlerden çok daha büyük ve yıkıcı güç vardır ki, bu insanın kendisidir. İnsanın kendi türü üzerinde yaptığı yıkımı hiçbir doğal afet gerçekleştirmemektedir (Yıldırım, 2006, s. 1). İnsanların çeşitli gerekçelerle birbirlerine bilinçli bir şekilde zarar vermeleri olarak gördüğümüz bu yıkım en genel anlamıyla şiddet olarak adlandırılır.

Şiddet “kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış” olarak tanımlanmıştır (T.C. Resmi Gazete, 20 Mart 2012, sayı: 28239). Şiddet güçlüğün güçsüze zarar vermesi şeklinde tanımlandığında çeşitli özelliklerinden dolayı güçsüz durumda olan grupların şiddet mağduru olduğu görülmektedir. Bu mağdurlar genellikle fiziksel güçsüzlükleri nedeniyle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler olmaktadır. Bu çalışma bu mağdur gruplardan kadınlara yönelik uygulanan şiddet konusu üzerine odaklanmaktadır.

Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiride “kadınlara karşı şiddet” terimini, ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma şeklinde tanımlanmıştır (<http://www.uhdigm.adalet.gov.tr>, Erişim Tarihi: 14 Şubat 2018). Kadına karşı fiziksel şiddet ise kadının bedenine acı çektirme ve zarar vermeye yönelik eylemlerle gerçekleştirilen, yaralama ve öldürmeyle son bulabilen şiddet türüdür. Sert ve kızgın cisimler, sopa, bıçak, silah gibi nesnelere kullanılabilmektedir. Fiziksel şiddet, sıklıkla psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddetle birlikte uygulanmaktadır (Öztürk, 2014, s. 40).

Kadına yönelik şiddet konusu insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte bunun önlenmesi gereken bir sorun olduğu 20.yüzyılda insan haklarının gelişimiyle kabul görmeye başlamıştır. İnsan haklarının gelişimi ve feminist hareketlerin baskıları sonucu kadına yönelik şiddetin önlenmesi için evrensel boyutta çalışmalar yapılmaya başlanmıştır ve halen bu çalışmalar devam etmektedir. Ancak hala kadına yönelik şiddet konusu en önemli toplumsal sorunlardan birini oluşturmaktadır (Yıldırım, 2016, s. 89 ).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) Çok Uluslu Kadın Sağlığı ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nda farklı ülkelerde (Bangladeş, Brezilya, Etiyopya, Japonya, Namibya, Peru, Samoa, Sırbistan- Karadağ, Tayland ve Birleşik Tanzanya Cumhuriyeti) topladığı veriler incelendiğinde; partnerleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalmış kadınların oranı %13 (Japonya) ile %61 (Peru) arasında değiştiği görülmektedir. Bu ülkeler arasında Japonya her türlü şiddette en düşük; Bangladeş, Etiyopya, Peru ve Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti ülkeleri ise en yüksek oranlara sahiptir (Garcia-Moreno vd., 2005, s. 28).

Türkiye'de yapılan kadına yönelik şiddet araştırmalarında bu ülkelerden farklı olmadığı görülmektedir. Ülkemizde yapılan en kapsamlı araştırmalardan biri “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2015)”dır. Bu araştırmaya göre kadınların %35,5’i hayatının bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalmıştır (Yüksel Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015, s. 84). Yine bir başka kapsamlı çalışmada “hayatı boyunca” eşinden en az bir kez fiziksel şiddet görmüş kadınların oranı %35 olarak bulunmuştur (Altınay ve Arat, 2008, s. 59). DSÖ’nün 2005 istatistikleri incelendiğinde; Türkiye’deki kadınların şiddete maruz kalma oranları Tayland (34) , Brezilya (34), Tanzanya (33) gibi bölgelere yakın oranlara sahip olduğu görülmektedir. Bu verilerden anlaşıldığı üzere kadına yönelik şiddet birçok ülke için önemli bir sorundur.

Dünyada bu soruna yönelik akademik ve diğer örgütsel alanlarda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ancak kadına yönelik şiddet eşi ya da birlikte olduğu erkekler tarafından (Altınay

ve Arat, 2008, s. 79; Garcia-Moreno vd., 2005, s. 43; Yüksel Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015, s. 82) uygulanmasına rağmen, son yıllara kadar yapılan akademik ve diğer çalışmaların çok büyük bir kısmı sadece kadına ve kadınlığa yönelik çalışmalardır (Altun, 2006; Altınay ve Arat 2008; Balcı ve Ayrancı, 2005; Yüksel Kaptanoğlu ve Çavlin 2015, Tanrıverdi ve Şıpkın, 2008, Yaman Efe ve Ayaz, 2010). Kadının şiddete maruz kalmasında kapitalizmin gelişiminden, kadının özel alana hapsedilerek kamusal alanda karar verici olamamasından, ekonomik sorunlardan, kişilik özelliklerine kadar birçok nedenin etkili olduğu tespitleri yapılmıştır. Ancak bu önemli bulguların yanı sıra şiddetin kaynağı erkeklerin/erkekliğin şiddetle kurgulanmasına neden olan toplumsallaşmaya yeterince dikkat çekilmemiş ve araştırma alanında gerektiği kadar yer edinememiştir. Oysaki toplumsal olarak inşa edilen ve şiddetle sonuçlanan kadınlık ve erkeklik kurgusu anlaşılmadan sadece şiddete maruz kalan kadınlar ile ilgili yapılan her çalışma eksik kalmakta ve şiddeti ortadan kaldırmayı sağlayacak etkili çözüm yollarının geliştirilememesine neden olmaktadır.

Bu çerçevede bu çalışmada kadına fiziksel şiddet uygulamış ve uygulamamış erkeklerin şiddet uygulamalarını etkileyen sosyo-demografik özellikleri, çocukluk çağı yetiştirilme şekilleri ve kötü alışkanlıklara ilişkin faktörleri belirleyerek, bu değişkenlerin kadına fiziksel şiddet uygulama davranışı üzerindeki etkisini ortaya koymak çalışmanın konusu olarak ele alınmış, toplumsal cinsiyet tutumu ve kadına fiziksel şiddet uygulama arasındaki ilişkinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Çalışmanın önemi gerek uygulamada gerekse de akademik çerçevede toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin “öteki mağdurlarını” yani erkeklerin görünür kılmasına katkı sağlayacak küçük ancak önemli eksikliğe dokunuşundan gelmektedir. Olageldiği gibi çalışmanın sadece kadın mağdurlarla değil aynı zamanda şiddetle bezenmiş erkeklik kurgusunun kurbanları “erkeklikleri” anlamamız ve bu soruna yönelik çözüm geliştirmemiz açısından ayrıca önem taşımaktadır. Araştırma kadına yönelik şiddetin sadece kadınlarla değil aynı zamanda erkeklerle çalışılması gerekliliği hakkında destekleyici bilgiler sunmaktadır. Bu durum hem alanyazındaki eksikliğe dikkat çekmesi hem de kadına yönelik şiddetin çözümü için daha bütüncül bir perspektif kazanmamız açısından önem taşımaktadır.

Bundan sonraki bölümde cinsiyet ve toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet inşası bağlamında erkeklik kurgusu ve erkeklik krizi ile kadına yönelik şiddet arasındaki bağlantının ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmanın metodoloji bölümünde ise 386 kişilik örneklemin içerisinde kadına şiddet uygulama yaygınlığının belirlenmesi ve veri toplama araçlarındaki diğer sorularla şiddetin ortaya çıkmasına etki ettiği düşünülen faktörlere yönelik analizin nasıl gerçekleştirildiği ayrıntılandırılmıştır. Bulgular bölümünde analiz sonucunda elde edilen sonuçlar tablolar halinde verilmiş ve tartışma bölümünde de elde edilen bulgular literatürde konuyla ilgili diğer çalışmalarla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

### **Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Ayrımı**

Biyolojik olarak bazı özellikler bakımından insanlar arasında farklılıklar görülmektedir. Kadınlar ve erkekler arasındaki bu tür farklılıklara cinsiyet farklılıkları denir. İnsanlar toplumsallaşma sürecinde cinsiyet ile ilgili davranışlar edinirler. Toplumsallaşma sürecinde erkek ve kız çocuklarının öğrendikleri, kültürün cinsiyetlerine “uygun” bulduğu duygu, tutum, davranış ve roller arasındaki farklılıklar ise toplumsal cinsiyet farklılıkları olarak ele alınır (Dökmen, 2009, s. 24). Biyolojik cinsiyetin aksine, toplumsal cinsiyet farklılığı, sosyal yapılandırma sonucu oluşmaktadır ve değiştirilebilir. Pek çok toplumda kadın ve erkek farklı bireyler olarak görülmekte ve her birinin kendine ait imkanları, rolleri ve sorumlulukları olduğu kabul edilmektedir (Akın ve Demirel, 2003, s. 73).

Toplumsal cinsiyet, toplumsal olarak inşa edilmiş erillik ve dişilik kavramlarıyla ilgilidir ve doğrudan bireyin biyolojik cinsiyetinin bir sonucu olmak zorunda değildir. Cinsiyet

ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayırım esastır, zira erkekler ve kadınlar arasındaki çoğu farklılığın kökeni biyolojik değildir. Toplumsal cinsiyetin oluşumunu ve bu kimlikleri temel alan toplumsal rolleri açıklayabilmek için birbirine karşıt yaklaşımlar benimsenmiştir. Giddens (2000, s. 107-109) cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sorunu hakkında birbirine karşıt konuları, üç yaklaşım şeklinde kategorileştirmiştir. İlk olarak erkekler ve kadınlar arasındaki davranış farklarının biyolojik bir temeli olduğunu savunan tartışmalardır. Bunlar insan biyolojisinin - hormonlardan kromozomlara, beynin büyüklüğünden genetiğe uzanan- çeşitli yönlerinin, erkekler ile kadınlar arasındaki doğuştan gelen davranış farklarından sorumlu olduğunu düşünmektedir. İkincisi toplumsallaşmaya ve toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesine verildiği kuramlar: aile, medya gibi toplumsal araçların yardımıyla toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinin incelenmesidir. Toplumsal cinsiyet farkları biyolojik olarak belirlenmez, kültürel olarak oluşturulur. Son olarak gerek toplumsal cinsiyetin gerekse cinsiyetin hiçbir biyolojik temeli olmayıp tümüyle toplumsal olarak yapılandırıldığına inanan bilginlerdir.

Cinsiyetin toplumsallaşması toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesi sürecidir. Cinsiyetin toplumsallaşması süreci bebeğin doğumuyla başlar. Çocuklar, biyolojik cinsiyetlerine uygun olduğu düşünülen normları ve beklentileri öğrenerek içselleştirirler. Böylelikle bu normlara ve beklentilere uygun “cinsiyet rollerini” erkek ve dişi kimliklerini (erillik ve dişiliği) benimserler (Giddens, 2012, s. 526). Biyolojik cinsiyetimiz sadece cinsel organımıza bakılarak tespit edilebilir. Fakat her kültürün kızları ve oğlanları değerlendirme yöntemi vardır ve onlara farklı roller, tepkiler, nitelikler yükler. Doğumlarından itibaren kızlara ve oğlanlara tüm bu sosyal ve kültürel algı ve davranışların “paket halinde yüklenmesi” aslında, “toplumsal cinsiyetin öğretilmesi ve benimsetilmesidir” (Bhasin, 2003b, s. 8). Yani oluşturulan, yeniden üretilen cinsiyetimiz “toplumsal cinsiyettir”. Toplumsal cinsiyet kapsamında erkeklik ve kadınlık oluşturulur. Erkeklik ve kadınlık içsel olarak ilişkisel (relational) kavramlardır; yani birbirlerine göre, birbirleriyle ilişki içinde anlam kazanırlar. Sosyal bilimler için bilgi nesnesi olarak erkeklik her zaman ilişki-içindeki-erkekliktir. Yani asıl incelenen, bilgi nesnesi olan, bağımsız bir “erkeklik” ya da “kadınlık” değil, “toplumsal cinsiyet ilişkileri”dir (Maral, 2004, s. 128).

Pek çok toplumda kadınlardan yumuşaklık, nezaket, ilgi gösterme, besleyip yetiştirme ve itaat gibi niteliklere sahip olmaları ve bunları mükemmelleştirmeleri; erkeklerden ise güçlü, özgüvenli, mantıklı olmaları ve rekabet etmeleri beklenir. Erkekler ev halkının reisi, ekmeği kazanan, mülkiyetin sahibi ve yöneticisi, siyasette, dinde, iş ve meslek hayatında aktif yer alanlar olarak kabul edilir. Diğer yandan kadınlardan çocuk doğurmaları ve yetiştirmeleri, hasta ve yaşlılara bakmaları, tüm ev işini yapmaları vs. beklenir ve kadınlar bu doğrultuda eğitilir. Bu ise kadınların eğitimlerini ya da eğitim eksikliğini, istihdam için hazırlıklarını, istihdamlarının doğasını vs. belirliyor (Bhasin, 2003b, s. 12).

### **Toplumsal Cinsiyet İnşası Bağlamında Erkeklik Kurgusu**

Erkekler ile ilgili çalışmaların tarihi çok eski olsa da, sosyal bilimlerde (psikoloji-psikanaliz dalı hariç) “erkeklik” ya da erkek kimliği üzerindeki çalışmalar daha geç bir tarihte, toplumsal cinsiyet tartışmaları ve çalışmalarıyla başlamıştır. Özellikle 1970'lerdeki ikinci dalga feminizmin yol açtığı toplumsal cinsiyet tartışmaları ve araştırmaları, önce kadınlar üzerine yoğunlaşmış, kabaca 80'lerin başından itibaren ise, erkek kimliği (erkeklik) üzerine yapılan çalışmalar artmaya başlamıştır (Maral, 2004, s. 128). Erkeksi davranışlar, kadınsı davranışlarla ilgili biyoloji, anatomi ve psikoloji temelli çalışmalar artmaya başlamış, güç, akıl, aktiflik, çatışmadan kaçmamak, şiddet uygulayabilmek, rekabet becerisi ve başarı tutkusu, teknolojik bilgiye ve uzmanlığa sahip olmayı istemek, risk alma ve macera peşinde koşma arzusu ve kahramanlık istencine sahip olmak erkeklik belirtisi olarak kabul edilmiştir (Sancar, 2009, s. 29).

Bunun yanı sıra erkekliğin fiziksel anlamı basit bir şey değildir. Fiziksel özelliklerini (boyun uzunluğu, kısalığı, şekli gibi), tavır ve hareket alışkanlıklarını, belirli fiziksel becerilere sahip olmayı ve belirli becerilerin eksik kalmasını, kişinin kendi beden imajını, bunun öteki insanlara sunulmuş biçimini ve bu insanların buna karşılık verme biçimlerini, kişinin bedeninin çalışma ve cinsel ilişkilerdeki işleyiş biçimini içerir. Bunların hiçbiri, hiçbir anlamda XY kromozomlarının sonucu değildir. Erkekliğin fiziksel anlamı, toplumsal pratiğin kişisel tarihi, toplumdaki yaşam çizgisi aracılığıyla gelişir (Connell, 1998, s. 122). Hiç farkında olmadan erkeklerin bedenlerine kazınan davranışlar, yaşamlarının her alanında tekrarlanır. Neredeyse daha doğmadan belirlenmeye başlayan erkek birey, yavaş yavaş ve uzun bir süreçte, erkek olmanın gereklerini farkında olmadan içselleştiren bu hareketler, yürümekten kadeh tutmaya, çeşitli hareket biçimlerinden, parmak kaldırmaya, laf atmaktan direksiyon tutmaya, konuşmaktan omuz atmaya uzanan bir aralıktaki değişiklik gösterir. Erkek olmanın göstergesi bir zaman iyi dövüşmek iken, başka bir bağlamda iyi dans etmek, başka birinde de iyi içki içmek olabilir (Cengiz vd., 2004, s. 57).

Scully (1990, s. 105), geleneksel ve modern erkeklik ayırımına gider. Geleneksel modelde erkeklik, güçlülük, saldırganlık ile gerçekleşir ve duyarlılık, çaresizlik ve zayıflık gibi duygular uygun bulunmaz. Öfke türü bazı duyguların denetlenmesi beklenmez. Erkekler en yakın arkadaşlıklarını erkeklerle kurarlar ama bu duygusal anlamda bir yakınlık değildir. Kadınlar cinsel ilişki ve üreme işlevi olan ve erkeklerin tersine iffetli olmaları beklenen, erkek otoritesine boyun eğmesi gereken yaratıklar olarak görülür, yani “saygınlık” sendromuna inanılır. Modern modelde ise erkeklik, geleneksel modelin tersine, zeki olmayı ve öfke gibi duyguların denetlenmesini gerektiren ekonomik başarı ve güç ile gerçekleşir.

Erkek bedeni, bir yandan piyasanın isteklerine göre şekillendirilirken, erkeklik denen kurgunun kendisi de bu sistemin öznesi konumuna gelmektedir. Bu bağlamda, erkeklik işlevsellik, rasyonellik, hesap edilebilirlik, kesinlik gibi özelliklere dayalı bir dil, bir toplumsal pratik, bir söylem haline gelmekte, öyle ki bu dil, erkek bedenlerin sınırlarını da aşmış bütün topluma yayılmaktadır. Dolayısıyla erkeklik, kadınları da kuşatarak piyasa ideolojisinin kendiliğinden dili haline gelmektedir (Cengiz vd., 2004, s. 68). Aslında bu inşa süreci erkekliğin kendi içinde yeniden doğuşu anlamına gelir. Erkeklik kurgusu içinde daha çok istenilen, daha çok kışkırtılan erkeklik: Yani “hegemonik erkeklik” olarak karışımıza çıkmaktadır.

### **Hegemonik erkeklik**

Hegemonik erkeklik kavramında “hegemonya” acımasız iktidar çekişmelerinin ötesine geçerek özel yaşamın ve kültürel süreçlerin örgütlenmesine sızan bir toplumsal güçler oyununda kazanılan, toplumsal üstünlüktür (Connell, 1998, s. 246). Hegemonik erkeklik, en genel anlamıyla, “iktidarı” elinde tutan erkeklerin sahip olduğu erkeklik imgesine işaret eden bir kavram olarak tartışmaların merkezinde yerini almıştır (Sancar, 2009, s. 30).

Hegemonik erkeklik daima kadınlarla “ilgili olduğu kadar”, ikincil konuma itilmiş çeşitli erkeklik biçimleriyle ilgili olarak da inşa edilmektedir. Farklı erkeklik biçimleri arasındaki etkileşim, ataerkil bir toplumsal düzenin işleyiş biçiminin ayrılmaz parçasıdır (Connell, 1998, s. 245). Hegemonik ve tabii erkeklik kavramları çeşitli kültürlerde farklı erkek gruplarıyla özdeşleştirilse de; hemen hemen her toplumda birbiriyle hiyerarşik ilişkiler içinde bulunan birden fazla erkeklik bulunmaktadır. Bu hiyerarşik pozisyonlar sabit değildir, erkeklerin farklı ilişkilerindeki konumlarına göre değişebilir. Buna karşın, genel olarak kadınların tüm bu “erkeklikler” karşısındaki konumu ikincildir (Cengiz vd., 2004).

Hegemonik erkeklik farklı sınıfsal bağlamlarda ve farklı aile modelleri içinde farklı farklı işleyebilir. Yönetici sınıfa mensup ailelerde yaşam, erkeğin kariyer başarısına odaklıdır ve bunu devamlı kılacak şekilde, erkeğin özgüveninin yüksek tutulması ile meşguldür. İşçi sınıfı erkeğinin ise motive edilecek bir kariyeri elbette yoktur. Bu nedenle teknolojik bilgisi ve

sahip olduğu uzmanlık gereği taslayabileceği üstünlük olmadığı için eril üstünlüğünü ve ayrıcalıklı konumunu ailenin geçimini sağlama becerisine bağlamak durumundadır. Bunun işlevsel olmasının uygun bağlamı dinle ya da etnik kimliklerle desteklenen erkek üstünlüğü ve önceliği zihniyetinden sağlanabilir. Aslında her zaman doğrudan eril şiddet de bu iktidarı garantileyecek bir stratejik araç olarak devrededir. Bu farklı erkeklik stratejilerinin varlığı işçi sınıfı erkekliğinin despotizme, sermaye sınıfı erkekliğinin ise liberalizme dayandığı anlamına gelmez; ikisi de bir tür hegemonik erkekliktir (Sancar, 2009, s. 33).

İktidarı elde bulunduranlar olarak erkeklerin toplumsal tanımı, yalnızca zihinsel beden imajları ve fantezilere değil, kas gücü, duruş, beden duygusu ve dokusuna da dönüştürülür. Bu, erkeklerin iktidarının başlıca “doğallaştırılma”, diğer bir deyişle doğal düzeninin parçası olarak görülme biçimlerinden biridir. Erkeklerin üstünlüğüne ve bundan kaynaklanan baskıcı, pratiklere duyulan o inancın, başka yönlerden çok az güce sahip olan erkekler tarafından ayakta tutulmasına olanak sağlaması açısından çok önemlidir (Connell 1998, s. 123).

Hegemonik erkeklik dikey ve hiyerarşik güç ilişkileri üzerine kurulmaktadır. Erkekler ve kadınların birbirleriyle ilişkilerine dair klişeleşmiş ama oldukça yaygın ve etkili bazı kalıp yargılar vardır. Çoğunlukla erkekler arasındaki ilişkilerin, kadınlara kıyasla daha sağlam, kalıcı ve samimi olduğuna inanılır ve bu yargılar delikanlılık, harbilik, doğruluk, racon vb. sıfatlarla da pekiştirilir. Oysa delikanlılık anlatısını kuran bütün bu unsurlar, erkekler arasında eşit, demokratik ve sıcak bir ilişkinin gelişmesine engel olan hiyerarşik mekanizmalardır. Bu hiyerarşik rejim, diğer örneklerinde olduğu gibi güç ilişkileri dolayısıyla işlemektedir. Bir başka deyişle erkeklik ritüellerine uygun davranışlar; ast-üst ilişkilerinin belirlenmesiyle, çoğu zaman zor kullanarak ya da sembolik şiddet unsurlarıyla sağlanmaktadır. Bu rejim, daha alt gelir ve yaş gruplarında kaba kuvvetle sağlanırken, orta ve üstü yaş ve gelir gruplarında ise para ve statünün yardımıyla kurulmaktadır (Cengiz vd., 2004, s. 61-62).

Hegemonik erkekliğin, kadınlara karşı özellikle tehditkar olunması anlamına gelmesi gerekmez. Kadınlar kendilerini hegemonik olmayan erkeklikler tarafından da ezilmiş hissedebilirler, hatta hegemonik örüntüyü daha tanıdık ve dolayısıyla katlanılır bulabilirler. Muhtemelen, hegemonik erkeklik ve ön plana çıkarılan kadınlık arasında bir tür uyum vardır. Bu uyumun imlediği şeyse erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğini kurumsallaştıran pratiklerin korunmasıdır. Bu anlamda hegemonik erkeklik, kadınlarla ilişkide başarılı bir ortak stratejiyi isimlendirmek zorundadır. Toplumsal cinsiyet ilişkilerinin karmaşıklığı düşünülecek olursa, karmaşık olmayan ya da tek tip bir stratejinin mümkün olduğu söylenemez: Bir “karışım” kaçınılmazdır, öyleyse hegemonik erkeklik, oldukça tutarlı bir biçimde, evcimenliğe yönelik açılımları ve şiddete yönelik açılımları, kadın düşmanlığına yönelik açılımları ve heteroseksüel çekime yönelik açılımları aynı anda barındırabilir (Connell, 1998, s. 249).

### **Toplumsal Cinsiyet İnşasında Yaşanan Erkeklik Krizi ve Şiddet İlişkisi**

Toplumsal cinsiyetin belirlediği rolleri yerine getirmek konusunda kadınların seçim şansı olmadığı gibi ne erkeklerin de gerçekten seçim yapmalarına izin verilmez. Erkeklerin egemen olan eğilimin dışına çıkmak, geçimi sağlayan koruyucu insan rolünden vazgeçmek gibi bir seçenekleri yoktur. Genç ve eğitilmiş bir adam “çalışmadığını”, evi çekip çevirdiğini söyleyecek olsa ayıplanır. “Böylesi cevaplar kadınlara yakışır, erkeklere değil” derler adama (Bhasin, 2003a, s. 14). Oysaki toplum ev içi görevleri erkeklere değil kadınlara atfetmiştir. Ev işleri yapmak kadınlaşmak ile özdeşleştirilmiştir. Tıpkı ekonomik kazanç ve daha yüksek kazanç erkeklere atfedildiği gibi. Her ne kadar son yıllarda toplumumuz artık kadının ev dışında çalışma fikrine alışmış olsa bile kadının eşinden daha yüksek statüde ve daha yüksek maaşla çalışması erkekler tarafından çok arzu edilen bir durum değildir. Ekonomik ve sosyal faktörün şiddet ilişkisindeki etkinliği iki yönlü olabilir. Kadın ya ekonomik açıdan erkeğe bağımlıdır ya da meslek statüsü açısından erkekten üstündür. İkinci durum, onu erkek için bir tehdit unsuru

haline getirebilmektedir (Yıldırım, 2016). Bu da erkeklerin “erkekliğinin” sorgulanmasına neden olur. Toplum tarafından kendisine biçilen bu rolleri yerine getirmeyen erkek, hem sorgulanan (sorgulanacak) erkekliği hem de iktidarını kaybetme korkusuyla psikolojik sorunlar ile karşı karşıya kalarak bu durumu kadına şiddet olarak yansıtabilmektedir. Sancar (2009, s. 223) “Arendt’in şiddetin, eril iktidarın değil, iktidarın kaybedilme korkusunun ya da yokluğunun bir göstergesi olduğu fikrinin doğru olduğunu” ifade etmiştir. Aynı şekilde Hooks (2012, s. 9) da erkekler, ataerkinin nimetleri karşılığında kadınlara hükmetmekle ataerkinin zarar görmemesi için gerekirse şiddet kullanarak kadınları sömürmek ve bastırmakla “yükümlü” olduklarını belirtmiştir.

Erkeklik krizi tartışmalarıyla birlikte kadına yönelik şiddetin, erkek egemenliğinden kaynaklanan güç gösterisi olduğu düşüncesi değişmeye başlamış, şiddetin güçsüzlük ifadesi olduğu üzerine yeni bir bakış gelişmiştir. Kadın üzerinde iktidarın kadının rızasıyla kurulamadığı durumlarda, iktidarı şiddetle kurmaya çalışma, yaygın olarak kullanılan bir stratejidir (Öztürk, 2014, s. 78). Erkeklik krizinin yaşanmasına neden olan başka bir faktör ise işsizliktir ve/veya kadına göre daha düşük kazançtır. Çünkü toplum ailenin geçimini sağlama, ekonomik kazanç gibi rolleri erkeklere yüklemiş ve erkeklikle eş değer tutulmuştur. Erkekler, “iş bulma” sürecini ve bu süreçte başarısız olurlarsa karşılaştıkları “işsizlik” evresini psikolojik şiddet yaşayarak deneyimlemekte, bu deneyim üstesinden gelinemez bir hale geldiğinde ise bu problemi başka şiddet türleriyle aşmaya çalışabilmektedir (Barutçu, 2013, s. 117). Erkeklerin kadınlar üzerindeki şiddeti erkek egemenliğinin temeli değil bir ifadesidir. Ama aynı zamanda, basit bir eğitim ve yönlendirilme sorunundan çok öte bir iktidar sorunudur. Erkeklerin kadınlara uyguladığı şiddet, erkek egemenliğinin yeniden üretilmesini ve erkeklerin kadınlar üzerindeki denetiminin sürekliliğini sağlayan mekanizmadır (Savran, 1994, s. 52).

Görüldüğü üzere toplum, erkeklik kurgusunu inşa ederken bütün kurumlarıyla “erkekliğin” önemini bireyin iç dünyasına yerleştirir. Erkek, toplumun kendisine biçtiği rolleri yerine getirmesi gerektiğine inandırılır. Erkekliğin gereklerini yerine getiremeyenlerin “erkekliği” sorgulandığından erkeklik krizi meydana gelmektedir. Toplum tarafından kendisine verilen erkeklik iktidarının sorgulanmaması ve kaybedilmemesi için erkekler, ataerkil aile düzeni içerisinde kadına ve çocuğa şiddet uygulayarak ezilen iktidarını tamir yoluna gidebilmektedir. Böylece şiddetle kurgulanan erkeklik dünyanın en önemli sorun alanlarından bir tanesini yani “kadına yönelik şiddeti” ortaya çıkarmaktadır.

### **Araştırmannın Metodolojisi**

Erkeklerin kadına fiziksel şiddet uygulamalarına etki eden faktörlerin belirlenmesi ve toplumsal cinsiyet tutumları arasındaki ilişkiyi açıklayan bu çalışma, nicel ve genel tarama modeline (tekil ve ilişkisel) dayalı bir araştırmadır.

Araştırma evrenini 18 yaş ve üzeri erkekler oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü belirlenirken toplumsal cinsiyet eşitliği tutum sıklığı %50 (bilinmeyen sıklık), sapma düzeyi %5, güven düzeyi %95 olacak şekilde belirlenmiştir. Bu doğrultuda örneklem büyüklüğü en az 384 kişi olarak hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında 386 erkekte veri toplanmıştır. Örnek seçimi, Sağlık Bakanlığı Manisa İl Sağlık Müdürlüğü Merkez Efendi Devlet Hastanesi’nde çalışan her tür meslek grubundaki erkek personel ile Eylül-Aralık 2016 tarihlerinde ayakta tedavi gören erkek hastalar arasında yer alan seçme kriterlerine uygun erkekler oluşturmaktadır. Seçme kriteri olarak katılımcıların Türkçe bilen, 18 yaş ve üzeri, akıl ve ruh sağlığı yerinde olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan erkekler olması yeterli bulunmuştur. Kadına fiziksel şiddet uygulamış erkekler “kadına fiziksel şiddet uyguladınız mı? sorusuna verilen cevaplara göre örneklem grubu içinde seçilmiştir.

## Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan “sosyo-demografik bilgiler, çocukluk çağında yetiştirilme şekli, kötü alışkanlıklar ve kadına fiziksel şiddet ile ilgili bilgiler içeren” form ve Pulerwitz ve Barker (2008), tarafından geliştirilen “Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Ölçeği (ETCE-GEMS)” araştırmanın veri toplama araçlarıdır (Pulerwitz ve Barker, 2008).

### Anket formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu form 26 sorudan oluşmaktadır. Form; sosyo-demografik bilgiler, çocukluk çağı yetiştirilme şekilleri, kötü alışkanlıklar ve kadına fiziksel şiddet uygulama ile ilgili 4 bölümden oluşmaktadır. Bölümlerin içerikleri aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

### Sosyo-demografik bilgi formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu form; doğum yeri, doğum yılı, mesleği, eğitim durumu, gelir düzeyi, hastane çalışanı-hasta durumu, medeni hal, kaçınıcı evlilik, evlenme şekli, eşin eğitim durumu, eşin çalışma durumu, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı ve en uzun yaşanan yer gibi 13 sorudan oluşmaktadır.

Elde edilen veriler araştırmanın amaçları doğrultusunda yeniden kodlanarak değerlendirilmiştir. Katılımcılara doğum yılları sorulmuştur, daha sonra yaşları hesaplanmış ve 15-24; 25-34; 35-44 ve 45-65 yaş aralığı kategorilere ayrılmıştır. Gelir durumu 1400 ₺ ve altı; 1401-3000 ₺ arası ve 3001 ₺ üzeri olarak kategorileştirilmiştir. Hem kendilerinin hem de eşlerinin eğitim düzeyi sorulmuş daha sonra ortaokul ve altı; lise ile üniversite ve üstü şeklinde üç kategoriye ayrılmıştır. Medeni durumları iki seçeneğe indirilerek evli ve diğer şeklinde yeniden kodlanmıştır. Evlilik sayısı bir ile iki ve daha fazla; çocuk sayısı bir, iki ile üç ve daha fazla şeklinde yeniden kodlanarak analizler yapılmıştır.

### Çocukluk çağı yetiştirilme şekilleri

Çocuklukta; fiziksel şiddete maruz kalma, ilgi ile büyütülme, aşırı kontrollü büyütülme ve tamamen kontrolsüz büyütülme şeklinde sorular içermektedir. Bu bölüm 4 sorudan oluşmaktadır. Sorular katılıyorum, kısmen katılıyorum ve katılmıyorum şeklinde seçeneleştirilmiştir. İleri analizler için “katılıyorum” ve “kısmen katılıyorum” şeklinde verilen yanıtlar evet; “katılmıyorum” şeklinde verilen yanıtlar ise “hayır” olarak değerlendirilmiştir.

### Aile ilişkilerini aksatacak şekilde kötü alışkanlıklar

Bu bölüm aile ilişkilerini aksatacak şekilde içki içme alışkanlığı, kumar oynama alışkanlığı ve uyuşturucu madde kullanma alışkanlığı ile ilgili üç (3) sorudan oluşmaktadır. Sorular katılıyorum, kısmen katılıyorum ve katılmıyorum şeklinde seçeneleştirilmiştir. İleri analizler için “katılıyorum” ve “kısmen katılıyorum” şeklinde verilen yanıtlar “evet”; “katılmıyorum” şeklinde verilen yanıtlar ise “hayır” olarak değerlendirilmiştir.

### Erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliği tutum ölçeği (ETCE)

Bu ölçek dört boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyut “aile içi şiddet alanı” maddeleridir. Bu önermeler, erkeğin gerektiğinde kadına fiziksel şiddet uygulamasının normal bir davranış olduğunu ifade eden altı madde içermektedir. İkinci alt boyut “cinsel ilişki alanı” maddeleridir. Bu maddelerde cinsel ilişki denetiminin erkeğin hâkimiyet alanında olduğunu, erkeklerin daha fazla cinsel ilişkiye ihtiyaç duyduğunu ifade eden önermeleri içermektedir. Bu alt boyut homofobiyi içeren ifadeler ile birlikte sekiz maddeden oluşmaktadır. “Üreme sağlığı ve hastalıkların önlenmesi alanı” ise beş maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyut gebelikten



korunmanın kadının görevi olduğunu, kadın çocuk sahibi olduğunda gerçek bir kadındır gibi eşitsiz tutumları içermektedir. Son alt boyut olan “ev işleri ve gündelik yaşam alanı” maddeleri ev ve çocuk bakımının kadının görevi olduğuna ilişkin 5 önermeden oluşmaktadır. Toplam 24 önermeden oluşan bu ölçek Pulerwitz ve Barker (2008) tarafından geliştirilmiştir (Pulerwitz ve Barker, 2008). Birçok ülkede farklı araştırmacılar tarafından kullanılmıştır. Ülkemizde ilk olarak Çeber vd. (2009) tarafından Cinsiyet Eşitliği Ölçeği adıyla 2005–2006 tarihleri arasında ege bölgesindeki bir üniversitede öğrenim gören 356 öğrenciye yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır (Çeber, 2009, s. 8). “Ergenlerde Cinsiyet Eşitliği Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması” adı ile yaptıkları çalışmada ölçeğin Kendall İyi Uyuşum Katsayısı  $W: 0,227$  ve  $p < 0,01$ ; Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı  $0,78$  olarak saptanmış ve ölçeğin oldukça güvenilir düzeyde olduğu bulunmuştur. Madde-test korelasyonu sonucunda, maddelerin toplam puanla ilişkisinin  $17$  ile  $54$  arasında değiştiği saptanmıştır. Faktör analizinde;  $17$  maddelik geleneksel alt boyut ve  $7$  maddelik eşitlikçi alt boyut elde edilmiştir. Gençlerde algılanan cinsiyet eşitliğini ölçmek üzere kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir değerlendirme aracı olduğu sonucuna varmışlardır. Daha sonra Uçan ve Baydur tarafından Manisa kent merkezinde yaşayan  $18$  yaş ve üzeri  $505$  erkek ile yüz yüze anket uygulanarak “Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (ETCE)”nin Etiyopya sürümü, Türkçe’ye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Buna göre ölçeğin Cronbach Alfa değeri  $0,856$ , alt boyutlarının Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) değerleri  $0,018$  ile  $0,076$  ve Comparative Fit Index (CFI) değerleri  $0,969$  ile  $0,996$  aralığında bulunmuştur (Uçan ve Baydur, 2016, s. 294). ETCE, toplumsal cinsiyeti değerlendiren bir çok ölçek ile orta ve iyi düzeyde korelasyon göstermiştir ( $p < 0,05$ ). Sonuç olarak bu ölçeğin Türkiye’ye uyarlanmış, geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada Uçan ve Baydur’un geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaptıkları ETCE ölçeği kullanılmıştır (Uçan ve Baydur, 2016, s. 294).

Her bir madde “Katılıyorum”, “Kısmen katılıyorum” ve “Katılmıyorum” şeklinde sırası ile  $1$ ,  $2$  ve  $3$  puan ile ölçeklendirilmektedir. Yüksek puan artan toplumsal cinsiyet eşitliği tutumunu ifade etmektedir (Uçan ve Baydur, 2016, s. 296).

### Verilerin Analiz Biçimi

Verilerin değerlendirilmesi, bilgisayar ortamında SPSS 21.0 istatistik programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin normallik sınaması yapılmış olup dağılımın normal olmadığı görülmüştür. Verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle karşılaştırmalarda parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U ve Kruskal- Wallis H ve Ki Kare ( $X^2$ ) testleri uygulanmıştır. Kruskal Wallis H testinin uygulandığı durumlarda anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere ikili karşılaştırmalar için Mann Whitney U testi ayrıca uygulanmıştır.

Araştırmanın temel konusunu içeren kadına fiziksel şiddet uygulamış erkekler “şiddet uygulamışlar”, kadına fiziksel şiddet uygulamamış erkekler ise “şiddet uygulamamışlar” olarak iki gruba ayrılmıştır. Karşılaştırmalarda Ki Kare ( $X^2$ ) uygulanırken grupların sayısı, yüzdelik,  $p$  anlamlılık değeri ile  $X^2$  değerleri verilmiştir. Mann Whitney U testi uygulandığında sayı, sıra ortalamaları, Z değeri,  $p$  anlamlılık değeri ile çeyrek değerleri verilmiştir. Kruskal Wallis H testi uygulandığı durumlarda sayı, sıra ortalamaları, çeyrek değerler,  $X^2$   $p$  anlamlılık değeri ve Post-hoc değerleri verilmiştir.

## Bulgular

### Tanımlayıcı Bulgular

Araştırma grubunu oluşturan ve yanıt veren katılımcıların yaşları  $18$  ile  $64$  arasında değişmektedir. Katılımcıların  $\%18,5$ 'i  $18-24$  yaş,  $\%35,2$ 'si  $25-34$  yaş,  $\%28,4$ 'ü  $35-44$  yaş ve

%16,6'sı 45 ve üzeri yaş aralığına sahip erkeklerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılımın en yüksek olduğu yaş grubu 25-34 yaş aralığındaki erkekler iken, en az olduğu yaş grubu ise 45 yaş ve üzeri erkeklerdir. 386 katılımcının 13'ü bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır. Ortalama yaş  $34,5 \pm 10,5$  iken ortalama yaş 33 ve en sık veri toplanan yaş ise 21'dir.

Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçlarına göre; erkeklerin ortalama yaşı 30,4 olarak açıklanmıştır (TÜİK, 2015). Bu veriler örneklem grubumuzu oluşturan katılımcıların ortalama yaşı (33,0) ile tutarlılık göstermektedir.

Katılımcıların en yoğun olduğu meslek grupları sırasıyla %39,7 ile işçi, %19,2 ile serbest meslek uygulayıcıları, %12,1 ile sağlık personeli, %8,2 ile memurlar ve %6,0 ile doktorlardır. Katılımın en az olduğu meslek grupları ise mühendis (%2,2), emekli (%2,5) ve tekniker-teknisyenlerdir (%4,4). İşçiler %39,7 ile en yüksek orana sahip meslek grubudur. İşçilerin diğer meslek gruplarından daha fazla olmasının, Manisa ilinde bulunan sanayi fabrikalarının yoğunluğundan kaynaklandığı şeklinde düşünülmüştür.

Katılımcıların 6'sı eğitim durumu sorusunu yanıtızsız bırakmıştır. Her eğitim seviyesinde katılımcının olduğu görülmüştür. Erkeklerin %33,9'u üniversite, %31,6'sı lise, %22,6'sı ortaokul ve %8,4'ü ilkokul mezunudur. Katılımın en az olduğu eğitim grubu %0,3 ile okuryazar olmayan erkeklerdir.

Katılımcıların %33,4'ü 1400 ₺ ve altı; %26,4'ü 1401-2000 ₺ arası; %19,7'si 2001-3000 ₺ arası ve %20,5'i ise 3001 ₺ ve üzeri gelire sahiptir. Yanıt vermeyen katılımcı sayısı 15'tir. Tüm katılımcıların aylık bazda gelir dağılımı incelendiğinde %59,8'in 2000 ₺ ve altı gelire sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların %31,8'i 2001 ₺ ile 4000 ₺ arası, %8,4'ü ise 4001 ₺ ve üzeri gelire sahiptir.

Erkeklerin %64,0'ı evli, %33,7'si bekdir. Yanıt vermeyen katılımcı sayısı 3'tür. Katılımcıların %0,3'ünün eşi ölmüş, %2,1'i ise eşinden ayrılmıştır. Erkeklerin büyük kısmı evlidir.

Evlenme şekli sorusuna yanıt veren 258 katılımcının %68,2'si tanışarak-anlaşarak; %26,7'si görücü usulü ile evlenmiştir. Erkeklerin % 4,7'si kaçarak ya da zorla evlenmiştir.

Araştırmaya katılan erkeklerin eşlerinin %27,3'ü üniversite, %21,3'ü lise, %17,4'ü ortaokul mezunudur. En yüksek orana sahip mezuniyet grubu %27,3 ile üniversite mezunu eşleri olan erkeklerdir. En düşük oran ise eşleri okuryazar olmayan erkeklerdir.

Eşiniz çalışıyor mu? sorusuna yanıt veren katılımcı erkek sayısı 244'tür. Erkeklerin %36,5'i eşinin çalıştığını; %63,5'i ise çalışmadığını söylemiştir. TÜİK medeni duruma göre istihdam oranları 2016 yılı verileri incelendiğinde evli kadınların %29,2'sinin istihdam edildiği görülmektedir. Bu araştırmada evli ve çalışan kadınların oranı %36,5'tir.

Çocuğunuz var mı? sorusuna yanıt veren erkeklerin sayısı 301'dir. Yanıt veren katılımcıların %66,1'i çocuk sahibi iken %33,9'unun çocuğuz yoktur.

Katılımcıların %39,9'u hastanede çalışan erkek personellerden oluşurken, %60,1'i aynı hastaneye tedavi amacıyla başvuran erkek hastalardan oluşmaktadır. Katılımcıların yarısından fazlasının (%60,1) hastalardan oluşması, hastanede çalışan erkek personel sayısının yetersizliği ve bazı erkek çalışanların çalışmaya katılmak istememesinden kaynaklanmıştır.

### **Fiziksel Şiddete İlişkin Bulgular**

Katılımcılara çocukluklarında fiziksel şiddete maruz kalmaları ile ilgili soru yöneltilmiş ve Tablo 1'deki sonuçlara ulaşılmıştır.

**Tablo 1:** Katılımcıların çocukluklarında fiziksel şiddete maruz kalma dağılımı

Değişken Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	121	32,9
Hayır	247	67,1
Toplam	368	100,0
Yanıt Yok/ Kayıp Veri	18	

Tablo 1’de görüldüğü üzere çocukluğunda fiziksel şiddete maruz kalmış erkeklerin oranı %32,9; şiddete maruz kalmamış erkeklerin oranı ise %67,1 olarak bulunmuştur. Türkiye’de Aile İçi Şiddet Araştırması (2015) sonuçlarına göre; çocukluğunda ailesinde fiziksel şiddete maruz kalan erkeklerin oranı %34,9 olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan erkeklerin çocukluğunda fiziksel şiddete maruz kalma oranı ile Türkiye geneli yapılan araştırma da çocukluğunda fiziksel şiddete maruz kalmış erkeklerin oranının birbirine yakın olduğu görülmektedir (%32,9- 34,9).

**Tablo 2:** Katılımcıların kadına fiziksel şiddet uygulama durumuna göre dağılımı

Fiziksel Şiddet Uygulama Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	53	13,7
Hayır	333	86,3
Toplam	386	100,0

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 386 katılımcının %13,7’si hayatının bir döneminde kadına fiziksel şiddet uygulamıştır. Şiddet uygulamayan erkeklerin oranı %86,3 olarak tespit edilmiştir. Türkiye’de kadına fiziksel şiddet uygulama ile ilgili yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu kadınlar ile yapılan çalışmalardır. Çok az sayıda çalışma kadına şiddetin failleri erkekler ile yapılmıştır. Bu çalışmaların kapsamı daha çok şiddet uyguladığı kesinleşen erkeklerdir. Türkiye genelinde kadınlarla yapılan çalışmalar olduğundan, kadınların şiddete maruz kalma oranları hakkında fikir sahibiyiz. Ancak aynı durum erkekler için geçerli değildir. Erkeklerin kadına fiziksel şiddet uygulama oranlarını erkeklerden değil sadece kadınlardan öğrenebiliyoruz. Bu nedenle bu araştırmanın sonuçları kadınlar ile yapılan diğer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır.

Türkiye’de Aile İçi Şiddet Araştırması (2015) sonuçlarında kadınların şiddete maruz kalma durumları, kadınlara sorularak, şiddet uygulamış erkeklerin yüzdeler dilimleri verilmiştir. Bu araştırmaya göre yaşamının herhangi bir döneminde eşinin veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmış kadınların oranı %35,5; son bir yıl içinde şiddete maruz kalanların oranını ise %8,2’dir. Bu çalışmada şiddet uyguladığını ifade eden erkeklerin oranı %13,7’dir. Şiddet uygulamış erkeklerin oranının, Türkiye geneli yapılan çalışmadan az olması, katılımcıların cezai yaptırımlardan dolayı düşüncelerini açıkça ifade edemediği şeklinde yorumlanmıştır.

Katılımcılara, aile ilişkilerini aksatacak şekilde; “içki içme”, “kumar oynama” ve “uyuşturucu madde kullanma” gibi alışkanlıklarının olup olmadığı ile ilgili sorular sorulmuş ve bulgular Tablo 3’de gösterilmiştir.

**Tablo 3:** Katılımcıların kötü alışkanlıklarına göre dağılımı

Değişkenler	Evet		Hayır	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Aile İlişkilerini Aksatacak Şekilde İçki İçme	44	12,1	321	87,9
Aile İlişkilerini Aksatacak Şekilde Kumar Oynama	29	7,9	338	92,1
Uyuşturucu Madde Kullanma	25	6,7	346	93,3

Tablo 3’de görüldüğü üzere katılımcıların %12,1’inin aile ilişkilerini aksatacak şekilde içki içme alışkanlığı; %7,9’unun aile ilişkilerini aksatacak şekilde kumar alışkanlığı ve %6,7’sinin uyuşturucu madde kullanma alışkanlığının olduğu görülmüştür.

Türkiye’de Aile İçi Şiddet Araştırması (2015) sonuçlarına göre, kadınların %11,9’unun “erkeğin kötü alışkanlıkları” yüzünden fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmüştür.

## Karşılaştırmalı Bulgular

### Sosyo-Demografik Bilgilerin Kadına Fiziksel Şiddet Uygulama ile İlişkisi

Sosyo-demografik özelliklerin kadına fiziksel şiddet uygulama davranışı üzerinde etkili olup olmadığını belirlemek üzere Ki Kare ( $X^2$ ) testi uygulanmıştır. Karşılaştırmalar Tablo 4’de verilmiştir.

**Tablo 4:** Sosyo-demografik özelliklerin kadına fiziksel şiddet uygulama ile ilişkisinin incelenmesi

Değişkenler	Şiddet (Evet)		Şiddet (Hayır)		$\chi^2$	p
	n	%	n	%		
<b>Yaş</b>						
15-24	7	13,5	62	19,3	6,959	0,073
25-34	13	25,0	123	38,3		
35-44	19	36,5	87	27,1		
45-65	13	25,0	49	15,3		
<b>Gelir</b>						
1400 ₺ ve Altı	14	26,4	110	33,4	1,365	0,505
1401 ₺-3000 ₺	27	50,9	144	46,1		
3001 ₺ ve Üzeri	12	22,6	64	20,5		
<b>Eğitim</b>						
Ortaokul ve Alt Eğitim	26	50,0	90	32,1	9,226	<b>0,010</b>
Lise Mezunu	14	26,9	103	33,3		
Üniversite ve Üstü Öğrenim	12	23,1	116	35,5		
<b>Medeni Durum</b>						
Evli	36	67,9	209	63,3	0,418	0,518
Bekâr, Eşi Ölmüş, Ayrılmış, Diğer	17	32,1	121	36,7		
<b>Evlenme Şekli</b>						
Tanışarak-Anlaşarak	21	52,5	155	71,1	5,394	<b>0,020</b>
Görücü Usulü, Zorla, Kaçarak	19	47,5	63	28,9		
<b>Çocuk Sahibi Olma Durumu</b>						
Evet	33	75,0	166	64,6	1,817	0,178
Hayır	11	25,0	91	35,4		
<b>Çocuk Sayısı</b>						
Bir Çocuk	6	19,4	61	37,0	16,338	<b>0,000</b>
İki Çocuk	9	29,0	74	44,8		
Üç ve Daha Fazla Çocuk	16	51,6	30	18,2		
<b>Eşin Eğitim Durum</b>						
Ortaokul ve Alt Eğitim	24	61,5	102	47,7	10,350	<b>0,006</b>
Lise Mezunu	12	30,8	42	19,6		
Üniversite ve Üstü Öğrenim	3	7,7	70	32,7		
<b>Eşin Çalışma Durumu</b>						
Çalışıyor	6	15,8	83	40,3	8,312	<b>0,002</b>
Çalışmıyor	32	84,2	123	59,7		
<b>Katılım Dağılımları</b>						
Hastane Personeli	11	20,8	143	42,9	9,387	<b>0,002</b>
Başvuran Hasta	42	79,2	190	57,1		

Tablo 4’te görüldüğü üzere yaş, gelir, medeni durum, çocuk sahibi olma değişkenleri kadına fiziksel şiddet uygulama davranışı üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yaratmamıştır ( $p>0,05$ ).

Katılımcıların eğitim durumu kadına fiziksel şiddet uygulama davranışı üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı fark yaratmıştır ( $p<0,05$ ). Ortaokul ve daha alt eğitime sahip şiddet uygulamış erkeklerin oranının (%50,0), şiddet uygulamamış erkeklerin oranından (%32,1) daha

büyük olduğu görülmektedir. Her iki grubun üniversite mezunlarının oranlarına bakıldığında ise şiddet uygulamış erkekler ile uygulamamış erkekler arasında önemli bir fark olduğu gözlenmiştir (%23,1<%35,5). Grupların eğitim seviyesi yükseldikçe kadına yönelik fiziksel şiddetin azaldığı görülmektedir.

Şiddet uygulamış erkeklerin %67,9'u, uygulamamış erkeklerin %63,3'ü evlidir. Şiddet uygulamış ve uygulamamış erkeklerin evlilik oranlarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Şiddet uygulama değişkeni ile medeni durum arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ( $p>0,05$ ).

Grupların evlenme şekilleri ile kadına fiziksel şiddet uygulama davranışları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ( $p<0,05$ ). Şiddet uygulamış erkeklerin %52,5'i tanışarak-anlaşarak evlenirken, uygulamamış erkeklerde bu oran %71,1'dir. Şiddet uygulamış erkeklerin diğer erkeklere göre daha çok görücü usulü ile evlilik yaptığı görülmüştür.

Grupların kadına fiziksel şiddet uygulama davranışları ile çocuk sahibi olma durumları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değilken ( $p>0,05$ ), çocuk sayıları açısından fark çok yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ( $p<0,001$ ). Şiddet uygulamış erkeklerin üç (3) ve üzeri çocuk sahibi olma dağılımları daha fazladır.

Tablo 4'ten anlaşıldığı üzere, şiddet uygulamış erkeklerin eşlerinin eğitim düzeyi daha düşükken, uygulamamış erkeklerin eşlerinin eğitim düzeyi daha yüksektir. Şiddet uygulamamış olan erkeklerin eşlerinin üniversite mezunu olma oranı (%32,7) uygulamış erkeklerin eşlerinin oranından (%7,7) çok daha fazladır. Ortaokul ve daha alt eğitim gruplarında ise şiddet uygulamış erkeklerin eşlerinin oranının daha fazla olduğu görülmektedir (%61,5<%47,7). Şiddet uygulama değişkeni ile eşlerinin eğitim düzeyleri arasındaki fark istatistiksel açıdan yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ( $p<0,01$ ). Kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe, erkeklerin fiziksel şiddet uygulama oranları düşmektedir.

Araştırmaya katılan erkeklerin eşlerinin çalışma durumu ile kadına fiziksel şiddet uygulama davranışları arasındaki fark istatistiksel açıdan yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ( $p<0,005$ ). Şiddet uygulamamış erkeklerin eşlerinin çalışma oranının (%40,3), şiddet uygulamış erkeklerin eşlerinin çalışma oranından (%15,8) çok daha fazla olduğu görülmektedir. Kadınların çalışma hayatına katılmaları ile şiddete maruz kalmaları arasında ters orantı vardır.

Grupların, hastane personeli ve hasta bazında kadına yönelik fiziksel şiddet ile ilişkisi incelendiğinde, fark istatistiksel açıdan yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ( $p<0,005$ ). Hastane personeli, hastalara göre kadına daha az fiziksel şiddet uygulamıştır.

**Tablo 5:** Erkeklerin çocukluk çağında fiziksel şiddete maruz kalması ile kadına fiziksel şiddet uygulama davranışlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Şiddet (Evet)		Şiddet (Hayır)		$\chi^2$	p
	n	%	n	%		
<b>Çocukluğumda Fiziksel Şiddete Maruz Kaldım</b>						
Evet	34	68,0	87	27,4	32,337	<b>0,000</b>
Hayır	16	32,0	231	72,6		

Şiddet uygulamış erkeklerin, çocukluklarında fiziksel şiddete maruz kalma oranları %68,0 iken, uygulamamış erkeklerde bu oran %27,4'tür. Çocukluğunda şiddete maruz kalma ile kadına fiziksel şiddet uygulama davranışı arasındaki fark istatistiksel açıdan yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ( $p<0,001$ ). Çocukluğunda fiziksel şiddete maruz kalmış erkeklerin, kalmamış erkeklere göre daha çok, kadına fiziksel şiddet uyguladığı görülmüştür.

## Kötü Alışkanlıklar ile Kadına Fiziksel Şiddet Uygulama Davranışlarının Karşılaştırılması

Katılımcılara aile ilişkilerini aksatacak şekilde; içki içme, kumar oynama ve uyuşturucu madde kullanma alışkanlığı ile ilgili sorular sorulmuş ve bulgular Tablo 6'da gösterilmiştir.

**Tablo 6:** Kötü alışkanlıklar ile kadına fiziksel şiddet uygulama ilişkisi

Değişkenler	Şiddet (Evet)		Şiddet (Hayır)		$\chi^2$	P	
	n	%	n	%			
<b>Aile İlişkilerini Aksatacak Şekilde İçki İçme Alışkanlığı</b>						18,385	<b>0,000</b>
Evet	15	30,6	29	9,2			
Hayır	34	69,4	287	90,8			
<b>Aile İlişkilerini Aksatacak Şekilde Kumar Oynama Alışkanlığı</b>							<b>0,047*</b>
Evet	8	15,4	21	6,7			
Hayır	44	84,6	294	93,3			
<b>Uyuşturucu Madde Kullanma Alışkanlığı</b>							<b>0,004*</b>
Evet	9	17,3	16	5,0			
Hayır	43	82,7	303	95,0			

\*Beklenen değer 5' ten küçük olduğundan Fisher's Exact Testi analiz edilmiştir.

Tablo 6 sonuçları incelendiğinde; aile ilişkilerini aksatacak şekilde içki içme alışkanlığı olan kadına şiddet uygulamış erkeklerin oranı (%30,6) uygulamamış erkeklerin oranının (%9,2) üç katından fazladır. Grupların içki içme alışkanlığı ile kadına fiziksel şiddet uygulama davranışı arasındaki fark istatistiksel açıdan yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ( $p<0,001$ ). Aile ilişkilerini etkileyecek kadar içki içen erkeklerin kadına fiziksel şiddet uygulama oranları anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Kadına şiddet uygulamış erkeklerin kumar oynama oranı (%15,4), uygulamamış erkeklerin oranından (%6,7) iki kat daha fazladır. Aile ilişkilerini aksatacak şekilde kumar oynama ile kadına fiziksel şiddet uygulama davranışı, şiddet uygulamamış erkekler lehine olmak üzere gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ( $p<0,05$ ). Aile ilişkilerini aksatacak şekilde kumar oynayan erkekler diğer erkeklere göre anlamlı düzeyde, kadına daha fazla fiziksel şiddet uygulamaktadır.

Grupların uyuşturucu madde kullanımı ile kadına fiziksel şiddet uygulama davranışı arasındaki fark istatistiksel açıdan yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ( $p<0,01$ ). Uyuşturucu madde kullanan erkeklerin kadına fiziksel şiddet uygulama oranları diğer erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur.

### Kadına Fiziksel Şiddet Uygulama ile Toplumsal Cinsiyet Tutumu İlişkisi

Kadına fiziksel şiddet uygulama değişkeninin toplumsal cinsiyet algısı ile ilişkisi Tablo 7'de karşılaştırılmıştır. Yüksek puan, artan toplumsal cinsiyet algısını ifade etmektedir.

**Tablo 7:** Grupların ETCE ölçek bazında sıra ortalamalarının karşılaştırılması

Ölçekler	Gruplar	N	Sıra Ort.	Ortanca (%25-%75)	Z	p
<b>ETCE</b>						
<b>AİŞAM</b>	Şiddet (Evet)	51	88,50	12,0(8,0-15,0)	-7,22	<b>0,000</b>
	Şiddet (Hayır)	325	204,19	17,0(14,0-18,0)		
<b>CİAM</b>	Şiddet (Evet)	52	124,38	15,5(11,0-18,0)	-4,59	<b>0,000</b>
	Şiddet (Hayır)	324	198,79	18,0(15,0-21,0)		
<b>ÜSHÖAM</b>	Şiddet (Evet)	49	134,90	11,0(8,5-13,8)	-3,54	<b>0,000</b>
	Şiddet (Hayır)	319	192,12	13,0(11,0-15,0)		
<b>EİGYAM</b>	Şiddet (Evet)	51	132,13	9,0(6,0-11,0)	-4,05	<b>0,000</b>

	Şiddet (Hayır)	327	198,45	11,0(9,0-13,0)		
--	----------------	-----	--------	----------------	--	--

Tablo 7 incelendiğinde; “aile içi şiddet alanı maddeleri”, alt ölçeğinde şiddet uygulamış erkekler 51, uygulamamış erkekler 325 olmak üzere toplam 376 katılımcının puanı hesaplanmış ve değerlendirmeye alınmıştır. Şiddet uygulamamışların sıra ortalamaları (204,19), şiddet uygulamışların sıra ortalamalarından (88,50) yüksektir. Şiddet uygulamamış olanların lehine gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan çok yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ( $p<0,001$ ). Aile içi şiddet maddeleri, erkeğin kadına şiddet uygulamasının olağan bir durum olduğuna ilişkin önermeleri ifade etmektedir. Yüksek puan artan toplumsal cinsiyet eşitliğini ifade ettiğinden, şiddet uygulamamış erkeklerin daha eşit toplumsal cinsiyet tutumuna sahip oldukları görülmüştür.

“Cinsel ilişki alanı maddeleri” alt ölçeğinde şiddet uygulamış erkeklerde 52, uygulamamışlarda 324 olmak üzere, toplamda 376 katılımcının puanı değerlendirmeye alınmıştır. Şiddet uygulamış erkeklerin sıra ortalamaları (124,38), şiddet uygulamamış erkeklerin sıra ortalamalarından (198,79) düşüktür. Yüksek puan alan şiddet uygulamamış erkeklerin daha eşit bir toplumsal cinsiyet bakış açısına sahip oldukları görülmüştür. Cinsel ilişki alanı maddelerinde, şiddet uygulamamış erkekler lehine, gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan çok yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ( $p<0,001$ ). ETCE ölçeğinin alt maddelerinden cinsel ilişki alanı, erkeğin üstünlüğü ve hükmediciliği üzerine kurgulanmış önermeleri ifade etmektedir. Şiddet uygulamış erkeklerin, erkeğin kadın karşısındaki üstünlüğü ve hükmediciliğine daha çok katıldıkları görülmüştür.

“Üreme sağlığı ve hastalıkların önlenmesi alanında” şiddet uygulamış erkeklerde 49, uygulamamışlarda 319 olmak üzere, toplam 368 erkek katılımcının puanı hesaplanmış ve değerlendirmeye alınmıştır. Şiddet uygulamış erkeklerin sıra ortalamaları (134,90 <192,12) daha düşük bulunmuştur. Şiddet uygulamamış erkekler lehine, gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan çok yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ( $p<0,001$ ). Şiddet uygulamış erkeklerin “üreme sağlığı ve hastalıkların önlenmesi alanında” daha eşitsiz tutum sergilemişlerdir. Söz konusu alt ölçek, kadının gebelikten korunmasına ve doğurganlığına ilişkin önermeler ile erkeğe biçilen üremeye bağlı erkeklik rollerini içeren maddelerden oluşmaktadır. Şiddet uygulamış erkekler ilgili önermelere daha çok katılım göstermiştir.

“Ev işleri ve gündelik yaşam alanı” ile ilgili istatistikler incelendiğinde; şiddet uygulamış 51, şiddet uygulamamış 327 olmak üzere toplam 378 erkek katılımcının puanı hesaplanmış ve değerlendirmeye alınmıştır. Şiddet uygulamış erkeklerin sıra ortalamaları (132,13), şiddet uygulamamış erkeklerin sıra ortalamalarından (198,45) düşüktür. Şiddet uygulamamış erkeklerin lehine, gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ( $p<0,001$ ). “Ev işleri ve gündelik yaşam alanı” maddeleri, ev ve çocuk bakımının kadına; karar verme ve yönetmenin ise erkeğe ait olduğuna ilişkin önermeleri ifade eder. Kadına şiddet uygulamamış erkeklerin bu önermelere daha az onay verdikleri ve daha eşit toplumsal cinsiyet tutumuna sahip oldukları görülmüştür.

### Tartışma

Bu araştırmada şiddetin yaş ile ilişkisine bakıldığında, kadına fiziksel şiddet uygulamış en yoğun yaş grubunun 35-44 yaş aralığındaki erkeklerden oluştuğu görülmektedir. 44 yaşa kadar erkeklerin kadına fiziksel şiddet uygulama oranları artarken, 45 yaştan sonra azalma olduğu görülmektedir. Fernández vd. (2017, s. 118) çalışmalarında şiddet uygulamış erkeklerin en yoğun yaş aralığının 31-40 arası olduğunu tespit etmişlerdir. Elde edilen bulgular bu araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Ancak araştırmada yaşın kadına fiziksel şiddet uygulama davranışı üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür. Tosun Altınöz (2014, s. 36)’ün yaptığı çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca

Olgun İzmirli (2013, s. 103) kadınlar ile yaptığı bir çalışmada, yaşın kadının şiddete maruz kalmasını engelleyecek bir faktör olmadığı sonucuna varmıştır.

Araştırmada Tablo 4’te görüldüğü üzere kişilerin aylık gelirinin kadına fiziksel şiddet uygulama davranışı üzerinde etkili olmadığı görülmüştür. Ancak aylık gelir 3001 ₺ ve üzeri olduğunda şiddetin azaldığı, altına düştüğünde ise şiddetin arttığı görülmüştür. Bu anlamda Krishnan vd. (2010, s. 140)’nın yaptıkları çalışmada kadın istihdamının artması ve eşlerin istikrarlı çalışması durumunda aile içi fiziksel şiddetin azaldığı; kocaların iş bulmada zorluk yaşamaları veya istikrarlı çalışmamaları durumunda ise aile içi şiddetin arttığını tespit etmişlerdir. Bu araştırmanın aksine diğer bazı çalışmalarda ailenin gelir durumu ile kadınların şiddete maruz kalmaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar bulunmuştur (Altınay ve Arat, 2008 s. 84; Baykal, 2008, s. 47). Kadınlar ve erkeklerin sürekli ve düzenli bir gelire sahip olmaları durumunda, sorunlu olan toplumsal cinsiyet algılarında iyileştirmelerin olacağı ve istatistiksel açıdan anlamlı olmasa da kadına fiziksel şiddetin azalacağı düşünülmüştür.

Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2015)’nda görüşülen kadınların, fiziksel şiddet uygulamış son eşi ya da birlikte olunan erkeklerin eğitim dağılımlarına bakıldığında; %6,3’ünün eğitimi yok ya da ilkokulu bitirememiş; %52,1’inin ilkokul; %15,6’sının ortaokul; %17,3’ünün lise ile %8,6’sının lisans ve lisansüstü eğitime sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise kadına fiziksel şiddet uygulamış erkeklerin %9,6’sı ilkokulu bitirememiş, %19,2’si ilkokul; %21,2’si ortaokul; %26,9’u lise ve %23,1’i lisans ve lisansüstü eğitime sahiptir. Her iki araştırma kıyaslandığında şiddet uygulamış erkeklerin yarısından fazlasının ilkokul ve altı eğitime sahip erkeklerden oluştuğu görülmektedir. Tablo 4’te erkeklerin eğitim düzeyi düştükçe şiddet uygulamalarının arttığı görülmüştür. Burada eğitimin şiddet uygulamayı engelleyebilecek bir faktör olduğu karşımıza çıkmaktadır. Diğer bazı çalışmalarda da benzer sonuçlar tespit edilmiştir (Altınay ve Arat, 2008, s. 82; Baykal, 2008, s. 47; Ergin vd. 2006, s. 45; İçli, 1994, s. 45; Tanrıverdi ve Şıpkın, 2008, s. 186; Yaman Efe ve Ayaz, 2010, s. 27). Bu araştırmanın sonuçlarını destekleyen bütün araştırmalarda görüldüğü üzere sahip olunan eğitim düzeyinin kadına fiziksel şiddet uygulamayı etkilediği görülmektedir. Bu sonuçlar erkeklerin eğitim seviyesinin yükselmesi durumunda kadına yönelik fiziksel şiddetin azalacağını, toplumsal cinsiyet algısında eşitliğin artacağını göstermektedir.

Şiddetin medeni durum ile ilişkisine bakıldığında Tablo 4’te görüldüğü üzere medeni durum ile kadına şiddet uygulama arasında anlamlı bir fark yoktur ( $p>0,05$ ). Buradan medeni durumun şiddet uygulamayı engelleyebilecek bir faktör olmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak Altınay ve Arat (2008, s. 81) buradaki sonuçlardan farklı olarak evliliğin sürme durumu ile kadınların fiziksel şiddete maruz kalmaları arasında anlamlı ilişki bulmuşlardır. Şiddetin evlenme şekli ile ilişkisi incelendiğinde, “tanışarak-anlaşarak” evlenen erkeklerin “görücü usulü ve kaçarak” evlenenlere göre daha az şiddet uyguladıkları Tablo 4’te görülmüştür. Burada evlenme şeklinin şiddet uygulamayı etkileyen faktörler arasında olduğu görülmektedir ( $p<0,05$ ). Başka çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür (Altınay ve Arat, 2008, s. 82; Öyekçin Güleç vd., 2012, s. 5).

Kadına yönelik fiziksel şiddetin çocuk sahibi olma durumu ile ilişkisine bakıldığında, şiddet uygulamış erkeklerin diğer erkeklere göre daha fazla çocuk sahibi oldukları ancak bu iki grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı Tablo 4’te görülmüştür ( $p>0,05$ ). Tosun Altınöz’ün (2014, s. 37) kadına şiddet uygulamış ve uygulamamış erkekler üzerinde yaptığı çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Çocuk sahibi olmanın kadına fiziksel şiddet uygulamayı engelleyebilecek bir faktör olmadığı anlaşılmıştır. Çocuk sahibi olma durumunun kadına yönelik fiziksel şiddeti etkilemediği, dolayısıyla şiddet ile ilgili çalışmalar yapılırken öncelik verilecek değişkenler arasında olmadığı görülmektedir.



Çocuk sahibi olma durumunun şiddet üzerinde belirleyici bir faktör olmamasına karşın çocuk sayısının bu anlamda belirleyici bir değişken olduğu görülmüştür. Fiziksel şiddet uygulamış erkeklerin diğer erkeklere göre daha fazla çocuk sahibi oldukları, bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu Tablo 4'te görülmektedir. Burada çocuk sayısı arttıkça kadına şiddet oranı da artmaktadır. Yine üç ve daha fazla çocuğa sahip şiddet uygulamış erkeklerin oranı, uygulamayanların üç katına yakındır. Bu da çocuk sayısının kadına fiziksel şiddet uygulama üzerinde etkili faktörlerden biri olduğunu göstermektedir. Altun, (2006, s. 42) çalışmasında kadının çocuk sayısının artmasıyla, eşinden fiziksel şiddet görme oranının da arttığı sonucuna ulaşmıştır. Kadına yönelik şiddetin azalması için ebeveynlerin çocuk sayıları konusunda gereken hassasiyeti göstermeleri önemli görünmektedir.

Eşin eğitim düzeyine göre erkeklerin şiddet uygulama durumu Tablo 4'te incelenmiştir. Buna göre eşin eğitim düzeyi ile kadınların fiziksel şiddete maruz kalmaları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadına fiziksel şiddet uygulamış erkekler ayrı olarak incelendiğinde eşin eğitim seviyesi yükseldikçe şiddet uygulama önemli bir oranda azalmaktadır. Şiddet uygulamış erkeklerin %61,5'inin eşi ortaokul ve altı eğitime sahipken; %7,7'sinin ise eşi üniversite ve üstü öğrenime sahiptir. Görüldüğü üzere şiddet daha çok eşi ortaokul ve altı eğitime sahip erkekler tarafından uygulanmıştır. Eşlerinin eğitim seviyesi düştükçe şiddet uygulamaları da artmaktadır. Bu araştırma ile benzer sonuçlara ulaşan birçok çalışma mevcuttur (Altınay ve Arat, 2008, s. 82; Altun, 2006, s. 41; Baykal, 2008, s. 47; Ergin vd., 2006, s. 43; Olgun İzmirli, 2013, s. 104; Tanrıverdi ve Şıpkın, 2008, s. 186; Yaman Efe ve Ayaz, 2010, s. 27). Kadına yönelik fiziksel şiddet dair çözümlerden bir tanesi de kadının yükseköğrenime sahip olması ile ilgilidir. Çünkü şiddet uygulamış erkeklerin yoğunlaştığı yer kadının eğitim seviyesinin düştüğü durumdur. Bu nedenle hem kadınlar hem erkekler için şiddetin azalması ve toplumsal düzlemde eşit yaşam için kadınların ve erkeklerin eğitim seviyesinin yükselmesi elzemdir.

Şiddetin eşin çalışma durumu ile ilişkisine bakıldığında; şiddet uygulamamış erkeklerin eşlerinin çalışma durumu, şiddet uygulamış erkeklerin eşlerinin çalışma durumunun iki katından fazladır (Tablo 4). Kadınların çalışma oranı arttıkça şiddete maruz kalma düzeyleri düşmektedir. Bu araştırma ile benzer sonuçlara ulaşan birçok araştırma bulunmaktadır (Baykal, 2008, s. 47; Yaman Efe ve Ayaz, 2010, s. 27). Buradan kadının düzenli ve sürekli bir işte çalışıyor olmasının kadına yönelik şiddeti engelleyecek faktörlerden biri olduğu sonucuna varılmıştır.

Çocuklukta şiddete maruz kalmanın kadına fiziksel şiddet uygulama ile ilişkisi incelenmiştir. Görüldüğü üzere çocuklukta fiziksel şiddete maruz kalmış erkekler diğer erkeklere göre daha fazla şiddet uygulamaktadır. Bu durum şiddetin öğrenilebilir bir davranış olduğunu göstermektedir. Buna benzer sonuçlar elde eden birçok araştırma mevcuttur (Ergin vd., 2006, s. 45; Öyekçin Güleç vd., 2012, s. 5; Yıldırım, 2006, s. 171). Türkiye'de yapılan bir çalışmada (Yüksel Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015 s. 103) anne ve babalarının fiziksel şiddetine maruz kalmış erkeklerin oranı %27 olarak bulunurken bu oran kadına fiziksel şiddet uygulayan erkeklerde %40'tır. Burada çocuklukta şiddete maruz kalmanın, yetişkinlikte kadına şiddet uygulamayı etkileyen bir değişken olduğu karşımıza çıkmaktadır. Ailede öğrenilen şiddetin yanı sıra Öztürk (2014, s. 144-145)'ün ifade ettiği gibi "yaşanan çevrede, erkekler arası şiddetin yaygınlığı, kendini korumak ve güçlü olmak için şiddet kullanmanın işlevsel olduğu, erkeklere öğretildiği, bu çerçevede değerlendirildiğinde, erkekliğin şiddetle kurulmasında mahalle ve sokak kültürünün önemi yadsınamaz olduğudur". Şiddet çocuklukta, aileden ya da çevreden sosyal öğrenme ile gerçekleşerek günümüze taşınmaktadır. Bu durumun varlığı sosyal öğrenme kuramını doğrulamakta ve önemini ortaya koymaktadır. Böylece şiddetin kuşaktan kuşağa aktarımına neden olmaktadır.

Araştırmaya katılan erkeklerin "aile içi şiddet maddelerinde" verdikleri yanıtlar incelendiğinde aile içi şiddet maddelerine, şiddet uygulamış erkeklerin daha çok katılım

gösterdiği görülmüştür. Barker (2003, s. 9) yaptığı bir çalışmada fiziksel şiddetin ETCE puanı ile ters orantılı ve aralarında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğunu belirtmiştir. Bu çalışma, araştırmamız ile tutarlılık göstermektedir. Görüldüğü üzere kadına şiddet uygulamış erkeklerin büyük çoğunluğu, kadını özel alana hapseden, kadının bedeni ve cinselliğini tahakkümü altına alan ve kendisini bu küçük sistemin iktidarı olarak gören, kendi düşünce yapısının dışına çıkılması durumunda kadına şiddet uygulamayı kendisine hak gören toplumsal cinsiyet tutumuna sahiptir. Verma vd. (2006, s. 137) yaptıkları çalışmada katılımcıların erkekliği; hâkim olmak, diğer insanlara karşı fiziksel ve sözlü saldırıda bulunmak şeklinde tanımladıkları ayrıca bu saldırganlığın kadınlara-eşlere-kız arkadaşlara yönelik olduğu tespitini yapmışlardır.

“Cinsel ilişki alanı alt maddeleri” incelendiğinde; şiddet uygulamış erkeklerin daha cinsiyetçi oldukları, eşit olmayan toplumsal cinsiyet tutumu sergiledikleri görülmüştür. Uçan ve Baydur (2016, s. 296) ETCE ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında cinsel ilişki boyutu maddelerinin cinsel ilişkide erkeğin üstünlüğü ve hükmediciliği üzerine kurgulandığını ifade etmişlerdir. Verma vd. (2006, s. 137) çalışmalarında katılımcıların, erkekleri; “genel olarak, gerçek bir adam yakışıklı, güçlü, kaslı ve erkeksi bir kişidir. Bu özelliklerin, kadınları cezbetmeye ve erkeklerin cinsel becerilerini arttırarak cinsel olarak kadınları tatmin etmelerine yardımcı olması önemlidir. Cinsel güç kadınlar üzerinde üstünlük ve kontrol sağlamak için önemli bir yol olarak görülmektedir” şeklinde tanımladıkları ve ayrıca sıklıkla kadına, erkekler tarafından sahip olunan bir nesne veya öge olarak atıfta buldukları, erkek egemenliğine meydan okuyan kadınlara veya kızlara ise sık sık baskı uygulandığına ilişkin bulgulara ulaşmışlardır.

Uçan ve Baydur (2016, s. 296) üreme sağlığı ve hastalıkların önlenmesi boyutunun beş maddeden oluştuğunu, maddelerin prezervatif kullanımının algıda yarattığı olumsuz özelliklerini, kadının gebelikten korunmasına ve doğurganlığına ilişkin toplumsal rollerini ve erkeğe biçilen üremeye bağlılığı erkeklik rolünü içeren maddelerden oluştuğunu belirtmiştir. Bu alt maddelerde şiddet uygulayan ve uygulamayan erkekler arasında çok yüksek düzeyde anlamlı fark bulunmuştur. Singh vd. (2013, s. 88) ETCE ölçeğinin puanlarının, erkeklerin şiddet davranışları ve diğer kilit davranışları arasındaki önemli ilişkiyi gösterdiğini, bu bulgularda ölçeğin temel yapıyı ölçebildiğini bununda toplumsal cinsiyet normlarının ölçülmesinin üreme ve sağlık kararında önemli faktörler olduğunu ifade etmiştir. Pulerwitz vd. (2015, s. 873) Çin’de fabrika işçileri üzerinde yaptıkları çalışmada; işçilerin yarıya yakınının bu alt ölçekte yer alan önermeleri onayladığı sonucuna ulaşmışlardır.

“Ev işleri ve gündelik yaşam alanı maddeleri” ev içi karar verme ve görev paylaşımını sorgulayan önermeler içermektedir. Bu önermeler ev içi iktidarın ve görev paylaşımının toplumsal eşitlik düzlemindeki dengesini ortaya çıkarmaktadır (Uçan ve Baydur, 2016, s. 296). Görüldüğü üzere şiddet uygulamış erkekler, kendilerini özel alanın iktidarı olarak görürken; kadını ise ev-çocuk bakımı ve hizmetli kişi olarak görmektedir. Şiddet uygulamamış erkeklerin önemli bir kısmı bu alt ölçekteki önermelere katılsa da şiddet uygulamış erkeklere göre daha adil tutum göstermişlerdir.

## Sonuç

Kadına yönelik şiddet, bütün dünya için önemli bir sorun alanı olarak varlığını sürdürmektedir. Türkiye’de kadına yönelik fiziksel şiddet %35,5 dolaylarında (Yüksel Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015, s. 82) olup çok ciddi bir halk sağlığı sorunudur. Kadına yönelik şiddetin uygulayıcıları erkekler olmasına karşın son yıllara kadar akademik çalışmalar kadın/kadınlık ile sınırlı kalmıştır. Toplum tarafından şiddet ile örülmüş, toplumsal bir kurgu olan erkekler/erkeklik göz ardı edilmiştir. Oysaki kadına şiddet uygulamayı kendine hak gören bir erkeklik algısı ile şiddete maruz kalmayı normalleştirmiş bir kadınlık olgusu var olduğu sürece kadına şiddet bitmeyecektir. Bu nedenle kadına fiziksel şiddetin bitmesi ya da asgari

düzele inmesi için öncelikle toplum tarafından kurgulanan kadınlık ve erkeklik olgularının öğrenilmesi ve buna yönelik müdahalelerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Araştırmaya katılan erkeklerin %13,7'si hayatının bir döneminde kadına fiziksel şiddet uygulamıştır. Fiziksel şiddet uygulamış erkekler ile uygulamamış erkeklerin toplumsal cinsiyet tutumları birbirlerinden yüksek düzeyde farklıdır. Kadına fiziksel şiddet uygulamış erkekler, uygulamamış erkeklere göre daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumuna sahiptir. Bu erkekler anlamlı düzeyde daha cinsiyetçi, şiddete daha yatkın ve kadının özel alana hapsedilmesine daha çok onay vermektedir. Eşitsiz toplumsal cinsiyet tutumuna sahip bu erkekler anlamlı düzeyde daha çok; çocuklukta şiddete maruz kalmış, ilgisiz ve tamamen kontrolsüz büyütülmüşlerdir. Kadına fiziksel şiddet uygulamış erkeklerin, uygulamamış erkeklere göre; eğitim düzeyleri, tanışarak-anlaşarak evlenme oranları, eşlerinin eğitim düzeyleri ve çalışma oranları anlamlı düzeyde daha düşüktür; çocuk sayıları daha fazladır. Aile ilişkilerini aksatacak şekilde içki içme, kumar oynama ve uyuşturucu madde kullanımı anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre kadına şiddet uygulamış erkeklerin toplumsal cinsiyet tutumları daha eşitsizdir. Bu nedenle temelde erkeklerin toplumsal cinsiyet kurgusundaki eşitsizliklerin ne olduğunu öğrenmeleri ve olumlu yönde tutum geliştirmeleri önem taşır. Bu açıdan mikro, mezo ve makro düzeylerde sosyal hizmet müdahalelerin yapılması önemlidir. Müdahaleler aile sisteminden başlanarak devleti oluşturan kurumlara kadar ele alınmalıdır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, dolayısı ile kadına şiddet uygulamanın dayanaklarını oluşturan; aile, yasal sistemler, iktisadi sistemler ve kurumlar, medya ve eğitim kurumlarının kadın erkek eşitliği perspektifi ile revize edilmesi elzemdir.

Ataerkil aile sistemi hem kadın-erkek için eşitsiz bir düzen yaratması nedeniyle hem de eşitsizliğin sürmesine dayanak oluşturduğu için sorundur. Bu düzen kadına da erkeğe de kaldıramayacağı roller yüklemiştir. Örneğin erkeklerin ekonomik sorumluluğu kendilerine görev addetmeleri, kadınların ise ücretsiz iş gücü (ev hamını) gibi tek taraflı ön kabulleri her iki cinsiyet için de eşitsizlikler yaratmaktadır. Ayrıca anne ve babalarını rol model alan çocuklar bu düzeni devam ettirerek, eşitsizliğin toplumda yayılmasına ve kalıcı hale gelmesine neden olmaktadır. Dolayısı ile ataerkil aile sisteminin evrilerek demokratik aile düzenine dönüşmesi toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin çözümü için oldukça değerli ve gereklidir. Bu bağlamda araştırma sonuçlarında görüldüğü üzere; evlenme şekli, kadının çalışması, çocuk sayısı ve çocuklukta yetiştirilme şekli gibi değişkenlerin toplumsal cinsiyete dayalı şiddet üzerinde etkili olduğu anlaşılmıştır. Demokratik aile sisteminin inşası için bu değişkenlerin olumlu yöne evrilmesi gerekmektedir.

### Kaynakça

- Akın, A., & Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki*, 25(4).
- Altınay, A. G., & Arat, Y. (2008). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet* (İkinci baskı ed.). İstanbul: KA-MER.
- Altun, M. (2006). *Denizli ili kırsalında bir sağlık ocağı bölgesinde 15-49 yaş evli kadınların fiziksel şiddet görme durumları ve kadınların şiddete ilişkin tutumları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Balcı, Y.G., & Ayrancı, U. (2005). Physical violence against women: evaluation of women assaulted by spouses. *Journal of Clinical Forensic Medicine*, 12(5), 258-263.
- Barker, G. (2003). How do we know if men have changed? Promoting and measuring attitude change with young men. Lessons from Program H in Latin America. *Gender Equality and Men: Learning from Practice Oxfam*, Oxford, UK.

- Barutçu, A. (2013). *Türkiye'de erkeklik inşasının bedensel ve toplumsal aşamaları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara.
- Baykal, T. (2008). *Ailede kadına yönelik fiziksel şiddet, bu şiddete ilişkin tutumlar ve kişinin şiddet yaşantısı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, İzmir.
- Bhasin, K. (2003a). *Ataerkil sistem*. (A. Çoşkun, Çev.) İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Bhasin K. (2003b). *Toplumsal cinsiyet "bize yüklenen roller"* (K. Ay, Çev.) İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Cengiz, K., Tol, U. U. & Küçükural, Ö. (2004). Hegemonik erkekliğin peşinden. *Toplum Ve Bilim Dergisi*, 101, 50-71.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar* (C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çeber, E., Demirelöz, M., Nazlı, A., Ekşioşlu, A., Mermer, G., Aslan, G., & Yücel, U. (2009). Ergenlerde cinsiyet eşitliği ölçeğinin türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Turkish Journal of Research & Development in Nursing*, 11(2).
- Dökmen, Z.Y. (2009). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar*. 2.baskı. Remzi Kitapevi. İstanbul.
- Ergin, N., Bayram, N., Alper, Z., Selimoğlu, K., & Bilgel, N. (2006). Domestic violence: A tragedy behind the doors. *Women & Health*, 42(2), 35-51.
- Fernández, M. D., Silva, I. M. M., Vázquez-Portomeñe, F., & Calvo, M. S. R. (2017). Features and consequences of gender violence: study of cases confirmed by a conviction. *Spanish Journal of Legal Medicine*, 43(3), 115-122.
- Garcia-Moreno C., Jansen H., Ellsberg M., Heise L., & Watts, C. (2005). WHO multi-country study on women's health and domestic violence against women: initial results on prevalence, health outcomes and women's responses. *Lancet World Health Organization*, Geneva; s: 1-206.
- Giddens, A. (2000). *Sociology* (H. Özel. ve C. Güzel, Çev.). Ankara: Ayraç Yayınları.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji* (C. Güzel, Çev.). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Hooks, B. (2012). *Feminizm Herkes İçindir: Tutkulu Politika* (B. K. Aysel Yıldırım, Ece Aydın, Şirin Özgün, Trans.). İstanbul: BGST Yayınları.
- İçli, T. G. (1994). Aile içi şiddet: Ankara, İstanbul ve İzmir örneği. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11(1-2).
- Olgun İzmirli, G. (2013). *Isparta ili gönen ilçesinde yaşayan 15-49 yaş grubu evli kadınların aile içi şiddete maruz kalma sıklığı ve aile içi şiddet görmeye sebep olan faktörler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Krishnan, S., Rocca, C. H., Hubbard, A. E., Subbiah, K., Edmeades, J. & Padian, N. S. (2010). Do changes in spousal employment status lead to domestic violence? Insights from a prospective study in Bangalore, India. *Social science & medicine*, 70(1), 136-143.
- Maral, E. (2004). İktidar, erkeklik ve teknoloji. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 101, 127-143.
- Öyekçin Güleç, D., Yetim, D., & Şahin, E. M. (2012). Kadına yönelik farklı eş şiddeti tiplerini etkileyen psikososyal faktörler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(2), 1-7.
- Öztürk, A. B. (2014). *Erkeklik ve kadına yönelik aile içi şiddet: eşine şiddet uygulayan erkekler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Pulerwitz, J., & Barker, G. (2008). Measuring attitudes toward gender norms among young men in Brazil: Development and psychometric evaluation of the GEM Scale. *Men and Masculinities*, 10(3), 322-338.
- Pulerwitz, J., Hui, W., Arney, J., & Scott, L. M. (2015). Changing gender norms and reducing HIV and violence risk among workers and students in China. *Journal of Health Communication*, 20(8), 869-878.

- Sancar, S. (2009). Erkeklik: imkansız iktidar: ailede, piyasada ve sokakta erkekler. İstanbul: Metis Yayınları.
- Savran, G. (1994). feminist teori ve erkek şiddeti. *Defter*, 21, 45-53.
- Scully, D. (1990). *Tecavüz: cinsel şiddeti anlamak* (Ş. Tekeli ve L. Aytek, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Singh, A., Verma, R., & Barker, G. (2013). Measuring gender attitude: using gender-equitable men scale (gems) in various socio-cultural settings. *aking Women Count an Annual ublication on ender and valuation by U Women ulti Country Office for India, hutan, Sri anka and al dives*, 61.
- Tanrıverdi, G., & Şıpkın, S. (2008). Çanakkale'de sağlık ocaklarına başvuran kadınların eğitim durumunun şiddet görme düzeyine etkisi. *Fırat Tıp Dergisi*, 13(3), 183-187.
- Tosun Altınöz, Ş. (2014). *Kadına yönelik şiddet faillerin psikososyal özellikleri*. (Tıpta Uzmanlık Tezi), Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.
- TÜİK. (2015). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları*.
- Uçan, G., & Baydur, H. (2016). Türk erkeklerinde toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Social Science*, 47, 289-308. doi:10.9761/JASSS3495
- Verma, R. K., Pulerwitz, J., Mahendra, V., Khandekar, S., Barker, G., Fulpagare, P., & Singh, S. (2006). Challenging and changing gender attitudes among young men in Mumbai, India. *Reproductive Health Matters*, 14(28), 135-143.
- Yaman Efe, Ş., & Ayaz, S. (2010). Kadına yönelik aile içi şiddet ve kadınların aile içi şiddete bakışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(1), 23-29.
- Yıldırım, Ş. (2016). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadına Yönelik Şiddet. In *Sosyal Politikanın Cinsiyet Halleri*. 81-103. Ankara: Nika Yayınevi.
- Yıldırım, Ş. Ş. (2006). *Ergenlerin aile içi şiddete maruz kalma durumları ve aile ilişkilerinin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yüksel Kaptanoğlu, İ., & Çavlin, A. (2015). *Kadına yönelik şiddet yaygınlığı, Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması*. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık Ankara.